14/03/2019

Η νίκη των Συμμάχων και η επάνοδος στη Σμύρνη

/ Ορθόδοξες Προβολές

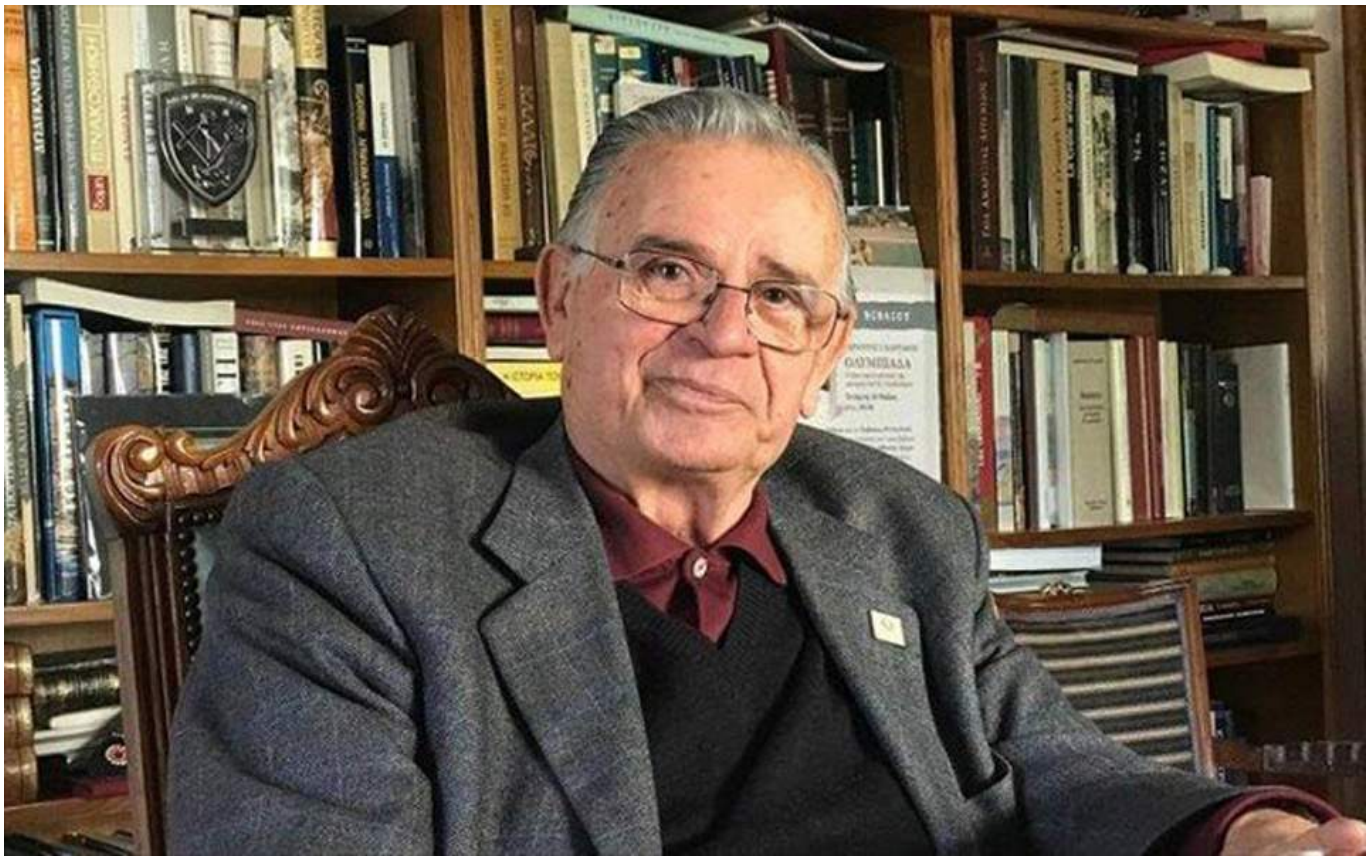

Ο Χρυσόστομος, ανεξάρτητα από συμπάθειες προς (ορισμένα πολιτικά πρόσωπα, δεν είχε κομματική αλλ' εθνική ιδεολογία. Πίστευε σε μία πολιτική εθνικής συνοχής πού θα συσπείρωνε όλες τις δυνάμεις του Ελληνισμου, ώστε να καταστεί εφικτή η εκμετάλλευση όλων των ευκαιριών πού προσέφερε η εμπλοκή της Τουρκίας στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Αυτοκρατοριών. Όπως και ο Βενιζέλος, πιστεύει κι αυτός στη νίκη των δυνάμεων της Αντάντ και επιθυμεί να δει την Ελλάδα να μάχεται στο πλευρό τους. Το 1915 συντάσσει υπόμνημα προς τον βασιλέα Κωνσταντίνο, κάνοντας έκκληση προς αυτόν να εξέλθει από την ουδετερότητα. Στο υπόμνημα γράφει:

«Συ ει ο ερχόμενος ή έτερον προσδοκώμεν; Απευθύνομεν το τεταραγμένον τούτο ερώτημα προς Σε, τον προσδοκώμενον από τόσων αιώνων, ως τον Μεσσίαν του στενάζοντος υπό σκληροτάτην δουλείαν Γένους ημών…»

Δυστυχώς, η έκκληση του Χρυσοστόμου δεν εισακούσθηκε. Επακολούθησε ο Διχασμός και η Ελλάς μπήκε στον πόλεμο διαιρεμένη. Έτσι τα πολιτικά και στρατιωτικά τρόπαια πού δρέψαμε είχαν μέσα τους το σπέρμα της ανατροπής

τους: τον διχασμό. Όμως εκείνη τη στιγμή των μεγάλων εθνικών θριάμβων, των πιο μεγάλων του Ελληνισμού από την εποχή του Αλεξάνδρου, ελάχιστοι έβλεπαν τα πυκνούμενα νέφη στα βάθη της Ανατολής. Μετά την ήττα των Κεντρικών Αυτοκρατοριών και την υπογραφή της ανακωχής του Μούδρου (17/30 Οκτωβρίου) πάνω στο αγγλικό πλοίο Αγαμέμνων», τα ελληνικά πολεμικά με επικεφαλής τον θρυλικό Αβέρωφ» εισπλέουν στον Κεράτιο. Έλλην αρμοστής εγκαθίσταται στην Κωνσταντινούπολη, ελληνικά αγήματα μαζί με συμμαχικά αποβιβάζονται στις κυριώτερες τουρκικές πόλεις. Η Οθωμανικη Αυτοκρατορία καταρρέει και από την τέφρα της νέα δύναμη πέπρωται ν' αναγεννηθεί: ο χριστιανικός Ελληνισμός της Ανατολής. Οι προφητείες -στις οποίες πίστευε ακράδαντα ο Χρυσόστομος- παίρνουν σάρκα και οστά. «Τα όνειρα παίρνουνε εκδίκηση», όπως λέει ο ποιητής. Ο βαλής Σμύρνης Ραχμή βέης εκδιώκεται ως οργανωτής των σφαγών της Ερυθραίας και στην Σμύρνη φθάνει θριαμβευτής ο Χρυσόστομος. Γεύεται την πιο γλυκειά ώρα της ζωής του. Κι όμως ο μεγάθυμος αρχιερέας δεν ζητεί εκδίκηση, ζητεί ομόνοια, συναδέλφωση με τους σύνοικους πληθυσμούς. Αλλ' οι Τουρκοι απέστεργαν μίαν τέτοια πολιτική. Στο κήρυγμα της αγάπης απάντησαν με το κήρυγμα του φυλετικού μίσους. Ο νέος βαλής Σμύρνης, ο εθνικιστής και υπερφίαλος Νουρεντίν, λόγω της στρατιωτικης επιτυχίας πού είχε σημειώσει κατά των Άγγλων στο Κόντ-ελ-Αμάρ, συνεργάζεται με μυστικές εθνικιστικές οργανώσεις, διενεργεί στρατολογία, μοιράζει όπλα και εισπράττει πιεστικά βαρείς πολεμικούς φόρους. Ο Χρυσόστομος διαμαρτύρεται για τις παρανομίες του βαλή και με έκτενη έκθεση των παρανομιών του προς τους αρμοστές των Δυνάμεων Κατοχής πέτυχε την ανάκλησή του. Ο Νουρεντίν δεν λησμόνησε την προσβολή αυτή. Την ανταπέδωσε στο Χρυσόστομο με τη συνήθη τουρκική θηριωδία.

Η μεγάλη μέρα

Την 1η Μαΐου ο κυβερνήτης του ελλιμενισμένου στο λιμάνι της Σμύρνης θωρηκτου «Αβέρωφ» Ηλ. Μαυρουδής έπαιρνε το τηλεγράφημα του πρωθυπουργού Βενιζέλου, το οποίο επί αιώνες ως ευαγγελισμό, περίμεναν οι Πανέλληνες: ελληνικός στρατός κατοχής αποβιβάζεται την επαύριο στην Σμύρνη. Με άλλο τηλεγράφημα ο Βενιζέλος ειδοποιούσε τον Χρυσόστομο. Ο Μητροπολίτης εκάλεσε στις 4 μ.μ. δημογέροντες, εφόρους και προκρίτους για να τελέσει μεγάλον εσπερινό και ν' αναγγελθεί το χαρμόσυνο γεγονός. Αλλά αφήνουμε την Ιστορία του Γενικου Επιτελείου Στρατου να εκθέσει με την ψυχρή στρατιωτική γλώσσα τον κραδασμό και τον παλμό της μεγάλης εκείνης ώρας.

«Η είδησις της επικειμένης καταλήψεως της Σμύρνης εκ μέρους του ελληνικού στρατού ανεκοινώθη μόλις την 16.00 υπό του Αρχηγού της ελληνικής αποστολής εις την αίθουσαν της Μητροπόλεως. Ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος και οι λοιποί

ιεράρχαι της Μικρας Ασίας εφαίνοντο βαθύτατα συγκεκινημένοι. Έξω εις τον περίβολον της Αγίας Φωτεινής, ο ελληνικός πληθυσμός αγωνιωδώς ανέμενεν ν' ακούση ειδήσεις (...) Η συγκίνησις και ο ενθουσιασμός, άτινα επεκράτησαν μετά το πέρας του διαγγέλματος, είναι ανωτέρα πάσης περιγραφης».

Το μήνυμα του πρωθυπουργού άρχιζε με τη φράση: «Το πλήρωμα του χρόνου ήλθεν». Ο Χρυσόστομος το εξέλαβε ως ευαγγελισμόν. Δακρυσμένος σηκώθηκε και ανέπεμψε προσευχή κι ύστερα μίλησε στο εκκλησίασμα με τον τρόπο πού εκείνος ήξερε να ομιλεί, να συγκινεί, να ενθουσιάζει, χωρίς όμως να φανατίζει και να οχλοποιεί. Απεναντίας έδωσε στην αποστολή του Ελληνισμού άλλη ιστορική διάσταση, λέγοντας ότι το ιστορικό έργο και χρέος του ΕΕλληνισμού «μας καλεί να αρθώμεν ημείς εδώ οι κατ' ανατολάς Έλληνες υπέρ το πνεύμα του αιώνος, το οποίον είναι ακόμη εθνικιστικόν, να αρθώμεν εις το πνεύμα των αιώνων, το οποίον είναι αιώνιον και όπου καταργούνται αι διαιρέσεις και αι διαφοραί ανθρώπου από άνθρωπον και έθνους απο έθνος.»

Η αποβίβαση του ελληνικού στρατού έγινε στην αποβάθρα της Πούντας την 7ην πρωϊνή της 2ας Μαΐου 1919. Πρώτα το ευζωνικό του ταγματάρχη Σταυριανόπουλου και μετά το πεζικό του ταγματάρχη Κ. Τζαβέλα. Ακολούθησε ο Διοικητής συνταγματάρχης Ν. Ζαφειρίου με τους επιτελείς του. Ο Χρυσόστομος έπεσε γονυπετής και ευλόγησε με λυγμούς τις σημαίες. Το χαρμόσυνο γεγονός αμαύρωσε το γνωστό περιστατικό: ο στρατός εβάδιζε προς στρατωνισμό στη λεγόμενη Καραντίνα. Ένα τάγμα ευζώνων άλλαξε κατεύθυνση και προχώρησε προς τους τουρκικούς στρατώνες. Εναντίον του έπεσαν αρκετοί πυροβολισμοί, από πολλές κατευθύνσεις. Οι εύζωνοι με εφ' όπλου λόγχη εξουδετέρωσαν τους κρυπτομένους. Ποιοί όμως κρύπτονταν πίσω από αυτούς; Η επίσημη ιστορία του Γ.Ε.Σ. λέγει οτι την παραμονή ο Ιταλικός στρατός κατοχής άνοιξε τις φυλακές των ποινικών, άφησε ελεύθερους τους εγκληματίες και τους μοίρασε οπλισμό. Την Σμύρνη για κακή μας τύχη διεκδικούσαν και οι Ιταλοί, πού είχαν κάθε λόγο να σκηνοθετήσουν τα «έκτροπα» και να μας εκθέσουν στις άλλες δυνάμεις ως δήθεν ανίκανους να εμπεδώσουμε την τάξη.

Ο Χρυσόστομος, για να κατευνάσει τα πνεύματα και να επιβάλει ειρήνη, περιέτρεξε όλα τα κρατητήρια και πέτυχε την απόλυση εκατοντάδων Τούρκων πού είχαν συλληφθεί σαν ύποπτοι και ενδεχομένως ήσαν. Πολλοί μάλιστα έντρομοι Τούρκοι, πού κατέφυγαν στην Μητρόπολη, βρήκαν κοντά του προστασία και περίθαλψη. Κι ακόμη μέσα στην έξαψη των παθών επισκέφθηκε την τουρκική συνοικία, προσφέροντας φάρμακα, τρόφιμα, ενδύματα στους αναξιοπαθούντες. Ακόμη, ως εκπρόσωπος του μικρασιατικού Ελληνισμού, στέλνει επιστολές προς τους κορυφαίους πολιτικούς, θρησκευτικούς και πνευματικούς, ταγούς της εποχής

και ζητεί συνδρομή, για να περιληφθεί και η μικρασιατική παραλία στα εδάφη, πού πρόκειται να επιδικασθούν στην Ελλάδα. Στο διάσημο συγγραφέα Α*νατόλ Φρανς* (Anatole France) πού είχε δημοσιεύσει θερμό φιλελληνικό άρθρο, ο Χρυσόστομος γράφει: «Με δάκρυα πόνου δια προσφάτους συμφοράς δουλείας και ανεκλαλήτου χαράς δια την παλινοστήσασαν Ελευθερίαν ευχαριστούσι πάντες οι λυτρούμενοι χριστιανοί Μικρασιάται τον μέγαν συγγραφέα, ανάστημα και θρέμμα της πάλαι Ιωνίας».

Στις 28 Ιουλίου (π.η.) 1920 υπογράφεται η *Συνθήκη των Σεβρών* πού εκχωρεί την Ανατολική Θράκη, τα Δωδεκάνησα και ουσιαστικά την παραλία της Μικράς Ασίας στην Ελλάδα. Το απίστευτο γίνεται πραγματικότητα: *δημιουργείται η Ελλάς των δύο ηπείρων και των 5 θαλασσών. Ο* Τούρκος βαλής της Σμύρνης *Μπασήμ βέης υ* πογράφει πρωτόκολλο και παραδίδει την διοίκηση της πόλεως στους Έλληνες. Ο Ύπατος Αρμοστής *Αριστείδης Στεργιάδης* (1861-1950) εγκαθιστά πλήρες σύστημα ελληνικής διοικήσεως. Οι σχέσεις Χρυσοστόμου-Στεργιάδη δεν ύπηρξαν αρμονικές. Απο πολλούς ο Στεργιάδης χαρακτηρίζεται *«αινιγματικός»* άνθρωπος. Δεν θέλω να εκφράσω εδώ την δική μου άποψη, πού την έχω εκφράσει αλλού, γιατί είναι σκληρή. Θα αρκεσθώ σ' αυτό πού γράφει ο γνωστός μαρξιστής ιστορικός *Γιάννης Κορδάτος,* πού έζησε από κοντα τα γεγονότα:

Ο Στεργιάδης ήταν Κρητικός και προσωπικός φίλος του Βενιζέλου. Είχε τον τίτλο «Ύπατος Αρμοστής» και από την πρώτη μέρα έδειξε πώς είχε σκοπό να παίξει το ρόλο Τούρκου πασά».

του Σαράντου Ι. Καργάκου

Πηγή: «Ο εθνομάρτυς Χρυσόστομος Μητροπολίτης Σμύρνης ο ″περίβλεπτος″», έκδ. Εκκλησιαστικής Βιβλιοθήκης Ι.Μ. Δημητριάδος.